

Kritik mot en familjehandlare vid socialförvaltningen i Norrtälje kommun för bl.a. uttalanden i ett e-postmeddelande till den ena partens ombud i en tvist rörande vårdnad, boende och umgänge

Beslutet i korthet: Under en pågående tvist rörande vårdnad, boende och umgänge närvarade en familjehandlare som umgängesstöd vid ett umgängestillfälle mellan barnen och mamman. Dessutom skickade familjehandlaren ett e-postmeddelande till pappans ombud och beskrev sin tolkning av mammans agerande vid umgängestillfället.

I beslutet konstaterar JO att det inte fanns något beslut om att umgänge skulle ske med umgängesstöd. Familjehandlaren agerade alltså umgängesstöd trots att det inte fanns förutsättningar för det. Familjehandlaren kan inte undgå kritik för sitt agerande.

Vad gäller e-postmeddelandet konstaterar JO att det i 1 kap. 9 § regeringsformen slås fast att företrädare för det allmänna ska iakta saklighet och opartiskhet i sin verksamhet.

JO uttalar att det i och för sig inte finns något formellt hinder mot att socialtjänsten på begäran av en förälder lämnar skriftlig information rörande ett barn. Det är dock viktigt att den som lämnar sådan information endast uttalar sig om omständigheter som han eller hon har tillräcklig kännedom om. En sådan skrivelse ska som regel endast redovisa faktiska förhållanden och inte innehålla några värderingar eller bedömningar.

JO anser att innehållet i e-postmeddelandet är kränkande för mamman och enligt JO borde familjehandlaren inte ha skrivit och skickat meddelandet. JO ser allvarligt på att familjehandlaren genom sitt agerande har gett mamman skäl att ifrågasätta socialtjänstens saklighet och opartiskhet. Familjehandlaren får kritik för sin handläggning i denna del.

Bakgrund

AA och BB har tillsammans barnen CC och DD. I februari 2015 inleddes en tvist i Attunda tingsrätt rörande vårdnad, boende och umgänge. Under målets handläggning skickade familjehandlaren EE ett e-postmeddelande till BB:s ombud. I meddelandet uttalades bl.a. följande.

Umgänget med mamma den 12 sep -16 på Rodret med EE som umgängesstödjare och lite andra funderingar.

Pappa kom tidigare med barnen och talade om att mamma skulle ha med sig CC:s hund så de skulle hälsa på hunden ute innan de är tillsammans inomhus. Pappa tar ansvar för mötet ute då umgängesstödjare aldrig får fysiskt hindra föräldrar från att ”ta” sina barn och försvinna.

Mamma visar hunden och ger DD en kattunge. Pappas nya fru är allergisk så DD vet att han inte kan ta med katten hem [...]. Det är en gåva som väcker mer sorg än glädje hos DD.

[...]

En förälder som tar hänsyn och ser till sina barns bästa, även om den längtar och vill ha dem, ger inte barn presenter som husdjur eller paket som ligger hemma och väntar på dem. En förälder som sätter barnens bästa framför sin egen vilja ser till att barnen får presenter som de kan ta med sig hem.

CC och DD får se kort på julklappar som de får öppna när de kommer hem till mamma. Fast de vet att de inte ska komma hem till mamma. Det kallar jag som familjebehandlare för barnmisshandel. Mamma säger att djuren längtar efter pojkarna det är också en form av barnmisshandel.

[...]

Min tolkning är att, med min erfarenhet som familjebehandlare i 16 år, så visar mamma pojkarna vad de går miste om när de ”väljer” att inte vara hos/med henne. Hon visar tydligt att de blir bestraffade för sin ”olydnad”, men gör det på ett subtilt sätt, så att det skulle kunna tolkas som ”ett misstag”.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA på familjebehandlaren agerande. Hon var bl.a. kritisk till att familjebehandlaren hade agerat som umgängesstöd och att familjebehandlaren hade skickat det aktuella e-postmeddelandet.

Utredning

JO begärde att Socialnämnden i Norrtälje kommun skulle yttra sig över det som AA hade framfört i sin anmälan.

Socialnämnden anförde i sitt remissvar bl.a. följande.

Utredningen har visat att familjebehandlare blev ombedd av fadern att närvara vid umgänget med modern. Hon har brustit i detta då hon i sin roll som familjebehandlare i det pågående uppdraget inte ska delta vid umgängen. Fadern skulle ha uppmanats att vända sig till familjerätten med en begäran om umgängesstöd. Utlåtandet som familjebehandlaren uppmanats att inkomma med till faderns ombud visar på brister dels avseende att det de facto skrevs samt dels avseende att utlåtandet och dess formuleringar kan upplevas kränkande. Familjebehandlaren skulle ha tackat nej till att yttra sig. Vi ser allvarligt på det inträffade och utifrån händelserna har en rapport om missförhållande jml Lex Sarah upprättats. Syftet är att utreda hur detta kunde ske samt skapa rutiner för att förhindra att det sker igen.

AA yttrade sig över remissvaret.

Bedömning

Frågan om umgängesstöd

Bestämmelsen om umgängesstöd finns i 6 kap. 15 c § föräldrabalken och har – i nu relevanta avseenden – följande lydelse. När rätten beslutar om umgänge med

en förälder som barnet inte bor tillsammans med, får rätten, om barnet har behov av det, besluta att en person som utses av socialnämnden ska medverka vid umgänget (umgängesstöd). Innan ett beslut om umgängesstöd meddelas ska rätten inhämta yttrande från socialnämnden. Socialnämnden ska efter rättsens beslut om umgängesstöd utse en viss person att medverka vid umgänget.

Det kan i och för sig förekomma att föräldrar kommer överens om att någon bekant eller annan person ska vara med vid umgänget. Detta är något som socialförvaltningen som regel inte behöver ha någon synpunkt på. Utrymmet för en tjänsteman vid socialförvaltningen att ha ett sådant uppdrag är dock begränsat eftersom en tjänsteman inte ska ha ett privat uppdrag som samtidigt rör hans eller hennes tjänst. I det aktuella ärendet fanns det inte något beslut att umgänge skulle ske med umgängesstöd. Det har alltså inte funnits förutsättningar för EE att närvara som umgängesstöd vid umgänget mellan barnen och AA. EE kan därför inte undgå kritik för sitt agerande.

E-postmeddelandet

I 1 kap. 9 § regeringsformen slås fast att företrädare för det allmänna ska iaktta saklighet och opartiskhet i sin verksamhet. Kravet på saklighet får bl.a. anses innebära att myndigheters åtgärder inte får utgå från ovidkommande hänsyn och vara godtyckliga utan ska vara rationella och logiskt motiverade. Kravet på opartiskhet betyder att det allmännas företrädare ska vara objektiva i sin tjänsteutövning och förhålla sig så att deras opartiskhet inte med fog kan ifrågasättas. Bestämmelsen omfattar inte bara hur en sak rent faktiskt har handlagts och vilka verkliga skäl som ligger bakom ett beslut eller ett annat handlande från en myndighet. Även hur myndighetens agerande har uppfattats är av betydelse (se Bull och Sterzel, Regeringsformen – en kommentar, 2015, s. 54-55).

I 6 kap. föräldrabalken finns bestämmelser om hur domstolen kan hämta in uppgifter från socialnämnden i ett familjemål. Innan rätten avgör ett mål eller ärende om vårdnad, boende eller umgänge ska socialnämnden ges tillfälle att lämna upplysningar. Har nämnden tillgång till upplysningar som kan vara av betydelse för frågans bedömning är nämnden skyldig att lämna rätten sådana upplysningar. Om det behövs ytterligare utredning får rätten uppdra åt socialnämnd eller något annat organ att utse någon att verkställa den (6 kap. 19 § föräldrabalken).

Upprättandet av det aktuella e-postmeddelandet föregicks inte av någon begäran från domstolens sida. EE skickade inte heller meddelandet till domstolen utan till den ena förälderns ombud. Det finns i och för sig inte något formellt hinder mot att socialtjänsten på begäran av en förälder lämnar skriftlig information rörande ett barn. Det är dock viktigt att den som lämnar sådan information endast uttalar sig om omständigheter som han eller hon har tillräcklig kännedom om. En sådan skrivelse ska som regel endast redovisa faktiska förhållanden och

inte innehålla några värderingar eller bedömningar (se JO 2013/14 s. 411, dnr 6120-2011 och JO:s beslut den 13 juni 2018 i ärende med dnr 4985-2017).

Socialnämnden har lagreglerade uppgifter när det gäller att lämna upplysningar till domstolen i mål och ärenden om vårdnad, boende och umgänge. Det är därför viktigt att stor försiktighet iakttas vid uppgiftslämnande som sker vid sidan av de bestämmelserna. I det aktuella ärendet var EE familjebehandlare. Genom sin roll hade hon därmed kännedom om förhållandena, vilket innebär att domstolen, om meddelandet vidarebefordrades dit, skulle kunna fästa särskilt avseende vid hennes uppgifter och ställningstaganden.

Mot bakgrund av den viktiga roll som socialtjänsten har ser jag allvarligt på att EE genom sitt agerande gett AA skäl att ifrågasätta socialtjänstens saklighet och opartiskhet. Socialnämnden har i sitt remissvar uppgett att innehållet i e-postmeddelandet kan upplevas som kränkande. Jag delar nämndens uppfattning. EE borde enligt min mening inte ha skrivit och skickat det aktuella e-postmeddelandet. Hon får därför kritik för sin handläggning i denna del.

Det som har kommit fram i övrigt ger inte anledning till något uttalande eller någon ytterligare åtgärd från min sida.

Ärendet avslutas.